

Programmaplan

Rookvrij Leven voor Iedereen

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
1.1. Achtergrond en aanleiding	3
1.2. Opgave van het programma	4
1.3. Doel van dit programmaplan	4
2. De ambities van het programma	5
2.1. Visie	5
2.2. Doelstelling	5
2.3. Mijlpalenoverzicht	6
3. Programma-aanpak	8
3.1. Randvoorwaarden en leidende principes	8
3.2. De wijkaanpak	9
3.3. Landelijk scholings- en stimuleringsprogramma	9
3.4. Programmacoördinatie	13
4. Governance	16
4.1. Rol Pharos	16
4.2. Rol GGD GHOR Nederland	16
4.3. Rol samenwerkingspartners	17
4.4. Overlegstructuren	17
Bijlagen	
Bijlage A: samenwerkingspartners	18
Bijlage B: het speelveld waarbinnen het programma opereert	19
Bijlage C: Actiekaart met stappen van de wijkaanpak	23

Colofon

Titel: Programmaplan Rookvrij Leven voor Iedereen

Organisaties: Pharos en GGD GHOR Nederland

Publicatie: November 2022

Initiatiefnemer: Marieke Helmus

Beeldmateriaal: Pharos

Auteurs: Marieke Helmus, Majorie de Been, Monique Schrijver en Anja Koornstra

Vormgeving: Saskia Zwerver

1. Inleiding

1.1. Achtergrond en aanleiding

In wijken waar het inkomen gemiddeld lager ligt, de zogenaamde aandachtswijken en –dorpen, zien we dat mensen korter in goede gezondheid leven en eerder doodgaan. Dat komt door een combinatie van (risico)factoren, die bij deze groep groter zijn en meer stapelen dan in andere wijken. Van deze (risico)factoren is roken één van de belangrijkste voorspellers van gezondheidsproblemen.

Steeds meer mensen streven naar een rookvrij leven, maar dat geldt niet voor iedereen. Zo is het aandeel mensen met een lage sociaaleconomische positie dat rookt al jaren stabiel rond 26%¹. Onder hoogopgeleiden is het 15%. Het grootste verschil in rookgedrag is te zien bij mannen tussen de 25-45 jaar. Van deze leeftijdscategorie rookt circa 56% van de laagopgeleide mannen, tegenover 22% van de hoogopgeleide mannen.

In het Nationale Preventieakkoord 2018 staan afspraken die de overheid met meer dan 70 maatschappelijke organisaties heeft gemaakt om Nederlanders gezonder te maken². Eén van de doelen van dit akkoord is het terugdringen van roken, met als doel een rookvrije generatie in 2040. Dit houdt in dat in 2040 kinderen opgroeien in een rook- en tabaksvrije omgeving en dat minder dan 5% van de volwassenen rookt. Om deze doelstellingen te realiseren heeft de Rijksoverheid een pakket aan maatregelen en acties samengesteld om roken te ontmoedigen.

De hoofdlijnen van de maatregelen zijn als volgt:

- Tabak uit het zicht en meer rookvrije omgevingen
- Productregulering, zoals minder verkooppunten
- Accijnsverhogingen
- Voorlichtingscampagnes
- Ondersteuning van rokers die willen stoppen met roken

Landelijk pakket aan maatregelen voor een rookvrij leven heeft onvoldoende effect

Het bestaande aanbod van hulp- en antirookcampagnes is minder effectief voor de mensen in een lagere sociaaleconomische positie. Dit komt, zoals hierboven genoemd, doordat hun gezondheidsproblemen stapelen en samenhangen met sociale problemen, zoals werkloosheid, schulden, een onveilige buurt of slechte huisvesting én met de stress die voortkomt uit die sociale problemen. Daarnaast sluiten de bestaande maatregelen onvoldoende aan op de behoeften van deze groep³. Hierdoor ondervinden zij grotere negatieve gevolgen voor hun gezondheid van het roken, zoals kanker en chronische aandoeningen (COPD, hart- en vaatproblemen en diabetes)⁴. Roken is een sociaal en verslavingsprobleem dat we niet oplossen met individuele leefstijlinterventies.

Er is een andere aanpak nodig voor mensen met een lage sociaaleconomische positie

Om de gezondheidsproblematiek als gevolg van roken bij de mensen met een lagere sociaaleconomische positie aan te pakken is een integrale, innovatieve en adaptieve aanpak nodig, waarbij we rekening moeten houden met de 'gestapelde' problemen en risicofactoren om resultaten te behalen. Dat kan niet zonder intensieve samenwerking met de mensen om wie het gaat.

Pharos en GGD GHOR Nederland hebben in afstemming met de betrokken organisaties van de coalitie Iedereen Rookvrij in 2021 het pleidooi "Stoppen met rokenzorg voor iedereen" gepubliceerd. Van daaruit ontstond de actielijn: 'Samenwerken in de wijk; een domein-overstijgende aanpak'. Dit is uitgewerkt tot een subsidieaanvraag voor het meerjarenprogramma 'Rookvrij Leven voor Iedereen'.

1. Een rookvrije omgeving en stoppen met roken voor iedereen - Pharos

2. Maatregelen Nationaal Preventieakkoord | Gezondheid en preventie | Rijksoverheid.nl

3. Stoppen-met-rokeninterventies voor mensen met een lagere sociaaleconomische positie: overzicht van goede voorbeelden en wat wel en niet werkt - Trimbos-instituut, Onderzoeksinstituut IVO, Amsterdam UMC. Borging van stoppen-met-rokeninterventies in gemeenten: geleerde lessen, Handreiking 1.0 - IVO - ivo.nl

4. Leven met ongezonde stress- Pharos februari 2021

1.2. Opgave van het programma

Pharos en GGD GHOR Nederland ontwikkelen met de samenwerkingspartners een domein-overstijgende en samenhangende aanpak voor een gezonde en rookvrije wijk, die aansluit bij de behoeften van de inwoners. Wij beschrijven, onderbouwen en borgen deze innovatieve en adaptieve aanpak zodat deze breder inzetbaar is in Nederland. We bouwen deze aanpak op vanuit een normverandering rond roken, een betere toeleiding naar een rookvrij leven en inzicht in beter passende stoppen-met-rokenzorg en ondersteuning voor mensen in een lagere sociaal-economische positie. Het uitgangspunt hierbij is een gemeenschapsgerichte aanpak die wordt vormgegeven in co-creatie met inwoners, sleutelpersonen, lokale professionals uit het sociaal domein en het zorgdomein en zich richt op verandering in een wijk, breder dan alleen het implementeren van op het individu gerichte leefstijlinterventies. De GGD'en nemen binnen deze veranderaanpak de regie in de uitvoering in de wijken, ondersteund vanuit GGD GHOR Nederland. Pharos is aanjager en partner in dit veranderproces door middel van het inrichten en uitvoeren van een landelijk scholings- en stimuleringsprogramma.

GGD GHOR Nederland werkt met en vóór haar leden aan het versterken van de publieke gezondheid en veiligheid in Nederland. Daarvoor bundelt zij de krachten van haar leden met hun 12.000 professionals. Ook zijn ze de verbindende schakel met kennisinstituten, ministeries en andere belangrijke partners. GGD'en beschermen, bewaken en bevorderen de publieke gezondheid van de inwoners van Nederland. Publieke gezondheidszorg is een zeer divers taakgebied dat vandaag de dag is uitgegroeid tot een taak waar ook seksuele gezondheid en toezicht op de kinderopvang onder valt.

De gemeente is verantwoordelijk voor de publieke gezondheid van haar inwoners. De gemeente heeft deze taak (meestal) neergelegd bij de GGD. Er zijn in totaal 25 GGD'en in Nederland; een landelijk dekkend netwerk. De GGD'en hebben een aantal wettelijke taken, beschreven in de Wet publieke gezondheid (Wpg). Hieronder vallen onder andere jeugdgezondheidszorg (consultatiebureau, infectieziektebestrijding, gezondheidsmonitoren en gezondheidsvoorlichting.

Pharos, expertisecentrum gezondheidsverschillen, heeft als missie om grote gezondheidsverschillen terug te dringen. Ook richt ze zich op het duurzaam verbeteren van de kwaliteit, effectiviteit en toegankelijkheid van zorg voor migranten en mensen met beperkte gezondheidsvaardigheden en/of een lage opleiding. Pharos is aanjager van verandering en partner in veranderprocessen. Hierbij draagt ze haalbare alternatieven aan voor het huidige beleid en beleidsuitvoering, waardoor mensen een kans krijgen om gezonder te leven en gezond oud te worden.

Met het programma bouwen we als Pharos en GGD GHOR Nederland aan een nieuwe samenwerking tussen de partijen die werken aan kennis(ontwikkeling), ondersteuning en uitvoering van preventie, publieke gezondheid en zorg.

1.3. Doel van dit programmaplan

Met dit programmaplan schetsen we op hoofdlijnen hoe het programma eruitziet, welke mijlpalen in het programma behaald worden, en welke planning we daarbij hanteren. Ook geven we een beeld van de governance en de wijze waarop het programma gecoördineerd wordt. Het plan schetst ook de context waarbinnen het programma uitgevoerd wordt en waarbinnen de resultaten uiteindelijk geborgd worden.

Het doel van dit document is om inzicht te geven in het programma Rookvrij leven voor Iedereen: de aanleiding en beoogde doelen, de uitgangspunten en de randvoorwaarden. Dat inzicht is niet alleen relevant voor de direct-betrokken partners, maar ook voor andere organisaties in het speelveld van het sociaal domein en publieke gezondheid. We bieden hiermee dan ook nadrukkelijk een aanleiding om contact op te nemen om verbinding te zoeken met het programma.

2. De ambities van het programma

In dit hoofdstuk schetsen we de ambities van het programma Rookvrij Leven voor Iedereen. Achtereenvolgend beschrijven we de visie (wat is ons wenkend perspectief?), de doelstelling (waar werken we naartoe?) en de mijlpalen die we in het programma willen behalen.

2.1. Visie

Een domeinoverstijgende wijkaanpak waarbij samenwerking ontstaat tussen het sociaal domein en publieke gezondheid kan bijdragen aan betere toeleiding naar stoppen-met-rokenzorg, betere samenwerking, meer mensen die ondersteuning krijgen richting een rookvrij leven, normverandering rond een rookvrij leven, lagere zorgkosten door complicaties die optreden door roken, meer mensen die zichzelf in staat achten grip te hebben op de eigen gezondheid en een betere kwaliteit van leven.

Hieraan werken we samen met inwoners en professionals in een wijk zodat we aan kunnen sluiten op de situatie in een wijk en het perspectief en de behoeften van de inwoners en de professionals in een wijk.

Deze potentiële opbrengsten van de wijkaanpak zijn relevant voor verschillende belanghebbenden. Zo zijn vanzelfsprekend inwoners van de aandachtswijken of -dorpen degenen die voordeel hebben bij een betere kwaliteit van leven. Professionals in de wijken hebben baat bij een betere samenwerking en het gevoel dat hoe zij samen met inwoners van de wijken werken aan gezondheid en vitaliteit, dit daadwerkelijk tot resultaat leidt. Andere belanghebbenden zoals gezondheidsbevorderaars van GGD'en krijgen de mogelijkheid hun taken rond publieke gezondheid meer lokaal in te zetten.

In het toekomstige ideaalbeeld:

- Sluit het beleid en de activiteiten gericht op het voorkomen van gezondheidsproblemen structureel aan op de sociaaleconomische omstandigheden en de behoeften van inwoners in de aandachtswijken of -dorpen;
- Werken professionals uit het sociaal domein en het publieke domein nauw samen met elkaar en met inwoners, hebben zij kennis over tabaksverslaving en

de vaardigheid om hierover het gesprek aan te gaan, zijn oplossingen en activiteiten samen bedacht met inwoners en krijgen inwoners van aandachtswijken of -dorpen goede toegang tot stoppen-met-rokenzorg;

- Zijn inwoners van aandachtswijken of -dorpen gemotiveerd en in staat om toe te werken naar een rookvrij leven;
- Is er (een grotere kans op) een betere kwaliteit van leven voor inwoners van aandachtswijken of -dorpen.

2.2. Doelstelling

Het doel van het programma is om – door te leren hoe we met verschillende partijen de ondersteuning en preventie voor en met mensen met meerdere, complexe problemen goed in kunnen richten – te komen tot een zo effectief mogelijke, beschreven en onderbouwde wijkaanpak. Zo effectief mogelijk slaat op de wens het aantal rokende mensen in 45 aandachtswijken of -dorpen te laten dalen door lokale aanpakken te starten of versterken waarin de gezondheidsproblematiek en andere sociale problemen in samenhang worden aangepakt. Het beschreven en onderbouwde slaat op het met elkaar leren van de ingezette werkwijze op lokaal én landelijk niveau. De wijkaanpak sluit aan op bestaande initiatieven, zoals Rookvrije zorg en Rookvrije Omgeving. De aanpak draagt er aan bij dat sociaaleconomische gezondheidsverschillen afnemen.

De wijkaanpak bestaat uit een integrale aanpak in 45 aandachtswijken of -dorpen en een ondersteunend scholings- en stimuleringsprogramma. Deze aanpak leidt tot:

- Betere aansluiting van het beleid en de activiteiten gericht op het voorkomen van gezondheidsproblemen op de sociaaleconomische omstandigheden en behoeften van de inwoners in aandachtswijken en -dorpen.
- Meer motivatie bij inwoners van aandachtswijken en -dorpen om te werken aan de eigen gezondheid en specifiek om toe te werken naar een rookvrij leven.

- Versterking van de niet-roken sociale norm in de betrokken 45 aandachtswijken of -dorpen doordat samenwerkende professionals en inwoners de dialoog over rookvrij leven vanuit de wijk effectief weten te voeren.
- Versterking van de toeleiding naar stoppen-met-rokenzorg van inwoners in een lage sociaaleconomische positie in de betrokken 45 aandachtswijken of -dorpen.
- Inzicht in een beter passende SMR-zorg en ondersteuning voor de mensen in een lagere sociaaleconomische positie die roken in de betrokken 45 aandachtswijken of -dorpen.
- Nauwere samenwerking tussen en meer handelingsperspectief bij professionals uit het sociaal domein en domein van de publieke gezondheid.
- Inzicht in de succes- en faalfactoren, geleerde lessen van een integrale en adaptieve aanpak in de wijk.
- Kennisverspreiding en benutting in andere aandachtswijken of -dorpen dan de betrokken

45 wijken en voor andere leefstijlfactoren door een onderbouwde en effectieve methodiekbeschrijving (inclusief werkzame elementen en zicht op wat er nodig is om een aanpak als deze ook zonder middelen op te zetten), instrumenten, lesmodules en goede voorbeelden.

2.3. Mijlpalenoverzicht

Onderstaand mijlpalenoverzicht geeft de belangrijkste mijlpalen van het programma weer. Deze mijlpalen zijn gekoppeld aan de doelstellingen onder 2.2. De mijlpalen in het blauw vallen onder regie van Pharos. De mijlpalen in het groen vallen onder regie van GGD GHOR Nederland. Om een mijlpaal te behalen voeren de organisaties - soms in gezamenlijkheid met samenwerkingspartners - verschillende activiteiten uit.

Periode	2022	2023	2024	2025
Vorbereidingsfase				
Tien aandachtswijken of -dorpen en betrokken professionals geworven (tranche 1)				
Inhoudelijke en financiële afspraken met tien aandachtswijken of -dorpen en professionals				
Preventieve aanpak voor een Gezonde en Rookvrije wijk tranche 1 is gestart				
Eerste leerkringbijeenkomst voorbereid en aangeboden				
Inventarisatie opzet en eisen scholingsmodules				
Inventarisatie indicatoren wijkaanpak				
Overkoepelend programmaplan gereed				
Werkplan Pharos gereed				
Werkplan GGD GHOR Nederland gereed				
Actiekaart wijkaanpak SMR gereed				
Team met kenniswerkers, communicatie en secretaresse Pharos ingericht				
Opzet programmaorganisatie gereed (incl. governance)				
Afspraken samenwerkingspartners vanaf 2023 gereed en herziening ingediend				
Communicatieplan gereed				

Periode	2022			2023			2024			2025		
Uitvoeringsfase 1												
Uitvoering wijkaanpak in tien wijken loopt												
Twee leerkringsessies en advies-op-maat bij eerste tien wijken												
Fase 1 onderzoeksopdracht Trimbos en IVO gestart-startset indicatoren en werkafspraken met kernteam												
Geleerde lessen van twee proefwijken delen door Social Design Bureau												
Kennisdeling Trimbos in gang gezet bij tien wijken iom Pharos-adviseurs												
Scholingmodules voor professionals en sleutelpersonen gereed												
(Scholings)materiaal gereed voor tien wijken												
Programmaplan en eerste inzichten in succes- en faalfactoren van de wijkaanpak gedeeld op basis communicatieplan												
Geleerde lessen met andere gemeenten en GGD'en gedeeld												
Plannen bijgesteld naar aanleiding van tussentijdse resultaten												
VWS geïnformeerd over resultaten												
Uitvoeringsfase 2												
Wijkaanpakken tranche 1 afgerond												
Wijken voor tranche 2 geworven												
Wijken tranche 2 gestart												
Wijkaanpakken tranche 2 afgerond												
Wijken voor tranche fase 3 geworven												
Wijken tranche 3 gestart												
Wijkaanpakken tranche 3 afgerond												
Advisering en begeleiding bij de uitvoering wijkaanpak in 45 wijken ingericht												
Fase 2 onderzoeksopdracht Trimbos en IVO gestart												
VWS geïnformeerd over resultaten												
VWS geïnformeerd over resultaten												
Alle wijken gecoacht bij co-creatie door Social Design Bureau												
Kennisdeling Trimbos bij alle 45 wijken in gang gezet												
(Scholings)materiaal gereed voor 45 wijken												
Inzichten vanuit activiteiten/onderzoeken Trimbos, IVO e.a. uitgewisseld												
Ontwikkelde instrumenten en strategieën gedeeld												
Methodiekbeschrijving, lesmodules, etc. voor andere aandachtswijken of -dorpen gereed												
VWS geïnformeerd over resultaten												

3. Programma-aanpak

De beschreven doelstelling onder 2.2. biedt de basis voor de opzet, mijlpalen en aanpak van het programma. Het programma Rookvrij Leven voor Iedereen is opgebouwd in 1) een wijkaanpak en 2) een landelijk scholings- en stimuleringsprogramma. De wijkaanpak kan gezien worden als de uitvoering van het programma in de wijk zelf. Om de wijkaanpak optimaal te laten werken en de lokale trekkers in de wijken te ondersteunen, wordt een landelijk scholings- en stimuleringsprogramma opgezet. Om deze goed samen te brengen is er ook aandacht voor de coördinatie in en rond het programma.

Deze opbouw is gekozen om uiteindelijk te komen tot een effectieve, onderbouwde en beschreven aanpak van de methodiek. Door te experimenteren, ontwikkelen en leren in 45 wijken en daaromheen een landelijke ondersteuningsschil te vormen, creëren we maximaal rendement na 3,5 jaar.

3.1. Randvoorwaarden en leidende principes

In het programma staan een aantal randvoorwaarden en leidende principes centraal. Deze bieden een basis voor de uitvoering en kunnen helpend zijn om op terug te vallen. We starten hieronder met het benoemen van de randvoorwaarden. Vervolgens gaan we in op de leidende principes die beschouwd kunnen worden als gezamenlijk vertrekpunt voor de betrokken organisaties.

Randvoorwaarden

De randvoorwaarden die gelden voor de opzet en uitvoering van het programma zijn als volgt:

- Het ministerie van VWS subsidieert het programma met middelen voor de periode van half juni 2022 tot en met eind 2025: 3,5 jaar.
- Het ministerie van VWS zet zich als subsidieverstrekker in om landelijke maatregelen⁵ die bijdragen aan het succes van de wijkaanpak mogelijk te maken.
- In het programma wordt onder regie van en gestimuleerd door Pharos en GGD GHOR Nederland samengewerkt

met organisaties uit de publieke gezondheidszorg en het sociaal domein.

- GGD GHOR Nederland ondersteunt de GGD'en op organisatorische wijze voor de uitvoering van de wijkaanpak.
- GGD'en creëren met behulp van de subsidiemiddelen capaciteit voor de uitvoering van de wijkaanpakken binnen dit programma.
- Samenwerkingspartners als BPSW, VKN en SWN stimuleren en ondersteunen hun achterban om bij te (kunnen) dragen aan de doelstellingen van het programma.

Leidende principes

We hanteren de volgende leidende principes voor het programma:

- **GGD'en zijn aan zet.** Het programma zet in op het regisseren en faciliteren van de GGD'en om de doelen te bereiken. Waar mogelijk zijn de GGD'en aan zet, waar nodig nemen Pharos en GGD GHOR Nederland de regie.
- **Inwoners en lokale professionals uit het sociaal domein zijn actief betrokken.** De inwoner van aandachtswijken of -dorpen draagt in co-creatie bij aan het vormen van ideeën en denkt en beslist mee over de wijkaanpak, bijvoorbeeld via sleutelfiguren en/of ervaringsdeskundigen. De inzet van ervaringskennis is de sleutel om te komen tot passende oplossingen die aansluiten bij de behoeften in de aandachtswijken en -dorpen. Co-creëren nodigt uit tot gelijkwaardigheid tussen lokale professionals uit het sociaal domein en inwoners en draagt bij aan eigenaarschap.
- **Domeinoverstijgend werken.** Voor het slagen van een wijkaanpak is een integrale en domeinoverstijgende aanpak noodzakelijk. Zodat verschillende disciplines en betrokkenen uit de zorg en het sociaal domein elkaar versterken en aanvullen. In andere sectoren van de zorg en het sociaal domein (schuldhulpverlening, sport, onderwijs) zijn ontwikkelingen gaande die raken aan aspecten van dit programma. Vanuit een integrale benadering voor de inwoner is afstemming tussen het zorgdomein en sociaal domein noodzakelijk.

5. Zoals te lezen in paragraaf 1.1 onder maatregelen uit het Nationaal Preventieakkoord.

- **Adaptief en anders leren.** In het programma staat nadrukkelijk het adaptief leren centraal, waarbij de winst wordt gezocht in andere manieren van (samen)werken.
- **Waarde en maatschappelijk doel voor de inwoner staat centraal.** Wat we doen draagt bij aan verbetering van de kwaliteit van leven voor inwoners van aandachts-wijken of -dorpen.
- **Sturen op eigen verantwoordelijkheid.** Iedere betrokken organisatie pakt zijn eigen rol en verantwoordelijkheid, maar doet dat in onderlinge samenhang.
- **Bouwen en parallel uitvoering geven aan de ambities.** Het programma heeft ambitieuze doelen en veel van de inzet wordt in de voorbereidende fase gevraagd. We bouwen aan het programma door parallel aan de opzet, te starten met de uitvoering.

3.2. De wijkaanpak

In een integrale, adaptieve en lerende wijkaanpak werken professionals en inwoners in de wijken samen aan betere samenwerking, normverschuiving en een betere toeleiding naar stoppen-met-rokenzorg.

De wijkaanpak bouwt op drie pijlers:

- **Pijler 1:** een integrale aanpak van waaruit een nieuwe en nauwe samenwerking in elke wijk ontstaat
- **Pijler 2:** een adaptieve aanpak waarbij elke wijk en elke inwoner een eigen startpunt krijgt die helpt om samen op weg te gaan naar een andere norm
- **Pijler 3:** een lerende aanpak waarbij er stap voor stap wordt toegewerkt naar betere toeleiding, ondersteuning en verandering van de norm in de wijk

3.3. Landelijk scholings- en stimuleringsprogramma

Om aan te sluiten bij en recht te doen aan de lokale wijkaanpak richten we een landelijk scholings- en stimuleringsprogramma in. Een kernteam van adviseurs, experts en onderzoekers stimuleert en steunt de lokale trekkers in de wijk bij het doorlopen van de stappen en het vormgeven aan de leeropdrachten. Het doel hierbij is om, door de wisselwerking tussen lokale praktijken en landelijke ondersteuning, te komen tot een steeds effectiever werkende, onderbouwde en beschreven samenhangende wijkaanpak, die ook in andere aandachtswijken of -dorpen of voor andere gezondheidsproblematiek ingezet kan worden.

Pharos en GGD GHOR Nederland bouwen met partners aan een landelijke structuur voor deskundigheidsbevordering, monitoring en evaluatie en kennisdeling. Daarbij zoeken we de verbinding met bestaande programma's gericht op een Rookvrij Nederland, goede begeleiding naar een rookvrij leven en met de bestaande infrastructuur voor deskundigheidsbevordering van de betrokken professionals. Daarnaast werken we aan evaluatie en monitoring en aan brede kennisdeling. Het landelijke scholings- en stimuleringsprogramma bestaat uit:

- Leerkring en advisering op maat voor de projectleiders in de lokale praktijk
- Deskundigheidsbevordering voor de betrokken professionals: landelijke modules die aansluiten op de lokale vraag
- Trainingsprogramma voor informele en formele sleutelpersonen en ervaringsdeskundigen
- Monitoring en evaluatie: volgen welke stappen er lokaal gezet worden, onderzoeken wat we bereiken en inzicht verkrijgen in de succes- en faalfactoren van een integrale en adaptieve aanpak in de wijk
- Een onderbouwde methodiekbeschrijving van de wijkaanpak waarmee gemeenten en GGD'en in andere aandachtswijken of -dorpen aan de slag kunnen. En waarmee inzichten vertaald en geborgd kunnen worden naar de bestaande landelijke programma's en in de lokale reguliere preventie-aanpak.

De opdrachten die bij het landelijk scholings- en stimuleringsprogramma horen zijn advisering op maat en een leerkring. Hierin krijgen deelnemers scholingsmodules en een toolkit met werkvormen aangereikt.

Scholing: opdracht en programma van eisen

Binnen het programma wordt in iedere wijk toegewerkt naar een team. Ieder team heeft een wijkregisseur Rookvrij Leven voor Iedereen. Deze wijkregisseur krijgt een structuur aangeboden met advies op maat en leerkringsessies. Daarnaast zijn er scholingen die ook in de wijk kunnen worden gegeven. Pharos werkt aan de ontwikkeling van landelijke scholingsmodules die aansluiten op de lokale behoefte in een wijk. De scholingsmodules dragen bij aan deskundigheidsbevordering van de lokale professionals in het sociaal domein (sociaal werkers, sportcoaches, jongerenwerk, GLI-coaches, maatschappelijk werk, schuldhulpverlening, opbouw-werkers), ervaringsdeskundigen en sleutelfiguren en de rookvrij regisseur.

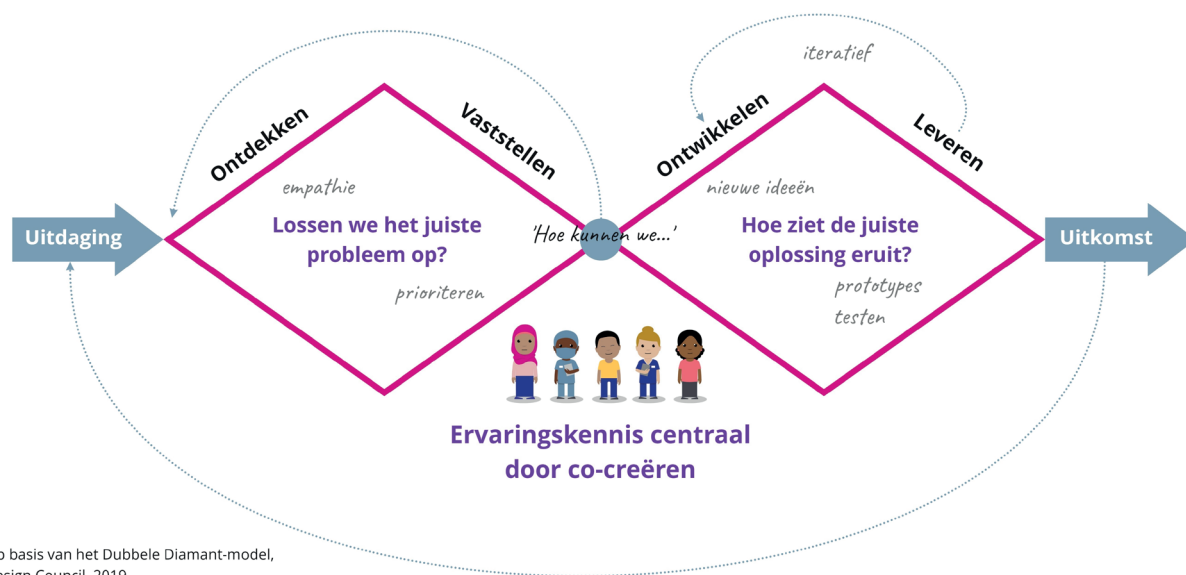
Wijkaanpak vanuit verbinding met het sociaal domein

Een wijkaanpak vanuit verbinding met het sociaal domein zorgt ervoor dat bewoners die meer vertrouwen hebben in een lokale professional in het sociaal domein dan in hun dokter, ook geholpen worden om toegang te krijgen tot erkende stoppen-met-roken hulp. Als je mensen stimuleert om na te denken over wat roken ze brengt en wat hen tegenhoudt om rookvrij te leven, help je hen hun eigen regie terug te pakken over hun verslaving, financiën, gezondheid en de (groot)ouderrol, die ze vaak eigenlijk rookvrij willen vervullen.

De mensen die het meest gebaat zijn bij goede gratis stoppen-met-roken zorg, komen daar niet altijd zomaar terecht. Ze hebben een proactieve warme toeleiding nodig, van iemand die hen goed kent. En het werkt als de hulp in groepsverband is, dichtbij en op een bekende plek. Als je mensen in de thuissituatie steunt bij het stoppen-met-roken, draag je bij aan een gezonde werksituatie voor professionals in het sociaal domein en zorg, want meeroken is schadelijk voor iedereen. Sleutelpersonen met bijvoorbeeld een migratieachtergrond en/of ervaringsdeskundigen kunnen een rol in dit proces spelen. Zij kunnen een gesprek op maat voeren en hebben toegang tot bewoners waar de zorg dat niet heeft.

Vanuit de wijk kan je in co-creatie met inwoners op een creatieve manier werken aan een gezamenlijke droom, want ervaringskennis is de sleutel tot passende oplossingen. Per stap in het proces zijn er co-creatie-methodieken die ervoor zorgen dat de verschillende belanghebbenden samen iets creëren. De invloed wordt gedeeld en er zijn vaste beslismomenten. Gelijkaardigheid staat centraal. Met de aanpak sluiten we aan op het Dubbele Diamant-model rond co-creëren.

Eind 2022 publiceren we een uitgebreide en geactualiseerde versie van de actiekaart met daarin de stappen van de wijkaanpak. Deze actiekaart wordt opgenomen onder bijlage C in dit programmaplan.

Figuur 1. Weergave van de Dubbele Diamant waarin co-creatie geïllustreerd wordt.

Naar aanleiding van een recente inventarisatie ontwikkelen we scholingsmodules voor professionals en vrijwilligers gericht op verbeteren van het goede gesprek over roken in de wijk. Gedurende het programma blijven we scholingsbehoeften ophalen bij de deelnemers. We zien nu de volgende leerdoelen en mogelijke thema's voor scholing:

- Kennis vergroten over tabaksverslaving, meerroken, derdehandsrook, verslavend ontwerp, mening vormen naar rol sociaal domein/inwoners
- Goede gesprek kunnen voeren vanuit jouw methodiek (presentiemethode, ea)-passend
- Een Rookvrij Leven integraal kunnen verbinden met steun bij andere problematiek – rol bepaling/samenwerking
- Kennis en vaardigheden om warme toeleiding te bevorderen (ask-en-connect)
- Het steun geven tijdens het stopproces
- Het verduurzamen van intervisie
- Mogelijk: lessen voor de Rookvrij-Leven-coaches/praktijk-ondersteuners in persoonsgericht cultuursensitief werken (valt niet binnen scope subsidie, maar zijn wel al vragen over)
- Mogelijk: opleiden van sleutelpersonen tot Rookvrij-Leven-coaches (zijn al aanvragen voor, valt niet binnen scope subsidie)
- Mogelijk: opleiden van praktijkondersteuners van AZCs tot passende coaching naar een Rookvrij Leven (zijn al aanvragen voor, valt niet binnen scope subsidie)

Sommige (delen van) modules moeten geschikt zijn voor zowel professionals als inzetbaar voor deskundigheidsbevordering van sleutelpersonen en ervaringsdeskundigen. Een ander aandachtspunt is het onderscheid tussen landelijke en lokale scholing. De precieze doorlooptijden en inhoud van de scholingsmodules worden verder uitgewerkt in het scholingsplan en zullen gedurende looptijd van het traject aangepast worden aan de signalen die we krijgen vanuit de wijken, het actiegericht onderzoek en de aanscherping van de stappen in de actiekaart.

Advisering op maat

Bij het adviseren op maat gaat het om op het geven van gevraagd en ongevraagd advies aan de betrokken wijken door hun eigen vaste Pharos-adviseur. De projectleiders (wijkregisseurs) worden begeleid om stappen te zetten samen met hun wijkteam waarbij de Actiekaart richting geeft. Ze krijgen co-creatietechnieken aangeleerd waarmee ze aan de slag kunnen in de wijk. Om de technieken goed te leren worden ze ondersteund door een toolkit waarmee handelingsopties ontstaan.

Intensieve Social Design Trajecten

Een Social design bureau ondersteunt twee wijken intensief in het co-creatie en co-design traject. Door dit traject ontstaan tools tot ondersteuning die telkens in de leerkringsessies worden besproken en geëvalueerd.

Waar de wijken strategische vragen hebben over hun activiteiten en hoe deze te borgen in hun gemeente, worden die vragen gebundeld en besproken met de adviseurs van andere bij Pharos lopende programma's zoals GezondIn of Kansrijke Start.

Voor het advies op maat wordt ook geput uit ervaringen met best practices in het land. Recent ontwikkelingen verzamelen we periodiek zodat we die kunnen gebruiken als basis voor advies aan de wijken.

Leerkring

Het doel van een leerkring is het delen van kennis die voortkomt uit de activiteiten van je wijkteam in de wijk (wat werkt wel en wat werkt niet, waar sta je op de actiekaart, kloppen de actiekaartstappen bij jouw werk?) Projectleiders worden in de leerkring ondersteund door landelijke experts en krijgen onderdelen uit de toolkit en handelingsopties aangereikt om tot een lokale aanpak te komen voor de specifieke situatie in de wijk. In de leerkring komen we in elke sessie terug op de vaste onderwerpen:

- Hoe werk je vanuit de principes van co-creatie en social design?
- Hoe versterk je de dialoog op roken/rookvrij?
- Hoe versterk je de toeleiding?
- Hoe krijg je meer inzicht in zorg op maat
- Hoe meet, evalueer en borg je bovenstaande?

Toolkit

Per actiekaartstap geven we de deelnemers tools die in de toolkit komen. De toolkit is bedoeld om handelingsopties te bieden aan projectleiders. De instrumenten en werkvormen maken we openbaar toegankelijk. De uiteindelijke vorm van de communicatiekanalen zal in samenwerking met de deelnemers uitgetest worden en ontstaan vanuit gebruikerswensen.

In het landelijk scholings- en stimuleringsprogramma is ook aandacht voor monitoring, evaluatie en borging van (tussentijdse) uitkomsten en de methodiek-beschrijving.

Monitoring en evaluatie

Om de voortgang te volgen werken Pharos en GGD GHOR Nederland in samenwerking met partners aan een landelijke structuur voor monitoring en evaluatie. Onderzoekers werken met het programmateam nauw samen aan:

- *Inzicht in het effect van het programma en haar belangrijkste resultaten*
De onderzoekers rusten de lokale projectleiders toe met een beperkte indicatoren-set waarmee we kunnen vaststellen wat de resultaten op de langere termijn zijn. Opbrengsten zijn passende indicatoren (relevant, objectief en meetbaar) om de voortgang van de wijkaanpak te meten in de verschillende wijken. Plus een methodiek om de indicatoren op passende wijze te monitoren. De indicatoren worden omarmd door alle relevante betrokkenen in het programma. Mogelijke indicatoren zijn: percentage wijkbewoners dat rookt, aanbod van lokale stoppen-met-rokenbegeleiding, het aantal verwijzingen naar stopondersteuning en het aantal bewoners dat deelneemt aan stopondersteuning.
- *Inzicht in de werkzame elementen van de methodiek (het proces en de onderdelen die hierin terugkomen)*
- *Inzicht bieden in op welke wijze de integrale en adaptieve aanpak effectief is om bij te dragen aan de borging van de aanpak in reguliere processen*
- *Bijdragen aan het leerproces in de wijken gericht op het bereiken van de beoogde resultaten*

De onderzoekers richten een actiegericht monitoring en evaluatie-traject in om te volgen welke stappen er lokaal gezet worden, te onderzoeken wat we bereiken en inzicht te verkrijgen in de succes- en faalfactoren van een integrale en adaptieve aanpak in de wijk. Kort-cyclisch wordt voortdurend gemonitord (en teruggegeven aan de wijkprofessionals) wat wel en niet werkt. Zo ontstaat een lerende evaluatie, waarmee de werkwijze kan worden aangepast. Zo wordt de effectiviteit van de methodiek vergroot en inzichten snel gedeeld. De projectleiders gaan aan de slag in een complexe omgeving; we sluiten met de kwalitatieve monitoring aan bij de dynamiek in de wijk. We benutten hierbij ook de inzichten die opgedaan worden door de kwalitatieve actie-begeleidende aanpak op basis van social design en co-creatie principes.

Borging

Vanuit de programmacoördinerende rol van Pharos worden jaarlijks lessen getrokken uit de evaluatie van de werkwijze in het landelijk scholings- en

stimuleringsprogramma. Deze lessen gezamenlijk zijn onderdeel van de borging van het landelijke onderdeel van de methodiekbeschrijving. We werken aan een onderbouwde methodiekbeschrijving van de wijkaanpak waarmee gemeenten en GGD'en in andere aandachtswijken aan de slag kunnen. Een belangrijke notie bij de borging is dat het succes van de wijkaanpak samenhangt met de inzet van landelijke maatregelen gericht op een Rookvrij Leven. De wijkaanpak zal ook leiden tot inzichten die vertaald en geborgd moeten en kunnen worden in de bestaande landelijke programma's en de lokale reguliere preventie-aanpak. In de borging van de methodiek is er uitdrukkelijk aandacht voor deze maatregelen en wat de aan- of afwezigheid ervan betekent voor het succes van een dergelijk programma.

3.4. Programmacoördinatie

Naast bovengenoemde programmaonderdelen heeft Pharos de verantwoordelijkheid het programma te coördineren. Dit houdt in dat Pharos de voortgang van alle programmalijnen monitort, concrete werkafspraken maakt, werkafspraken waar nodig aanpast en contracten sluit met landelijke partners, zoals VKN, IVO, Trimbos, SWN en BPSW. Ook stelt Pharos een programmastructuur op met een duidelijke verdeling van rollen, taken en verantwoordelijkheden en werkstructuren (onder andere sturing, overleg- en afstemmingsstructuren binnen en buiten het programma).

Begroting

De overkoepelende begroting voor het programma voor Pharos en GGD GHOR Nederland is ingediend bij VWS als subsidieverstrekker.

Communicatie

Pharos heeft vanuit haar coördinerende rol, regie op de wijze waarop de communicatie rond het programma wordt vormgegeven. Hierbij gelden enkele uitgangspunten:

- Pharos voert de regie over de algemene communicatie en de gehanteerde werkwijze
- Pharos zorgt voor een communicatieplan en de uitvoering ervan
- Communicatie geschiedt via de bestaande kanalen van Pharos en GGD GHOR Nederland (via de nieuwsbrief en website van beide organisaties, LinkedIn, het Netwerk Nederland Rookvrij, GVRV en de bestaande

infrastructuur van GezondIn om kennis en ervaring te benutten met andere gemeenten en aandachtswijken of -dorpen).

- In de algemene communicatie staat de maatschappelijke meerwaarde van het programma voorop.

Risico's en beheersing

Deze paragraaf beschrijft de risico's die we voorzien binnen het programma. Per risico benoemen we de beheersmaatregel(en). Het kernteam houdt zicht op de monitoring van deze maatregelen.

Risico's	Beheersmaatregel(en)
De onderlinge verantwoordelijkheden tussen Pharos en GGD GHOR Nederland zijn onduidelijk	• Pharos en GGD GHOR Nederland hebben de onderlinge beelden over invulling en verantwoordelijkheden binnen het programma gedeeld. • In het overkoepelende programmaplan is de rolopvatting voor beide organisaties vastgelegd. • De kerngroep waarin beide organisaties zitting nemen is bedoeld om vanuit ieders rolopvatting te komen tot een goede uitvoering van het programma. • Er is een stuurgroep ingericht die benut kan worden als escalatiekanaal, mocht het nodig zijn.
De verwachtingen van de samenwerkingspartners komen niet overeen met die van de kerngroep	• We stemmen in vroeg stadium met alle samenwerkingspartners af over de rollen en taakverdeling. We leggen de gemaakte afspraken vast en delen dit met de betrokkenen. • Er komt een uitvoeringsoverleg waarin alle samenwerkingspartners worden geïnformeerd over de voortgang in het programma. Ook kunnen zij daar hun eigen voortgang delen, zodat er kruisbestuiving ontstaat tussen de verschillende opdrachten. • Gedurende het programma vinden regelmatig afstemmomenten plaats waarin de verwachtingen van de samenwerkingspartners weer worden uitgesproken en herijkt.
Verskillende interpretaties van de te behalen doelen en mijlpalen	• Om te komen tot duidelijke, richtinggevende en haalbare doelen, zijn de doelen vertaald in concrete mijlpalen. • De programmacoördinator in de kerngroep stuurt op deze mijlpalen en bespreekt ze in de kerngroep, zodat vergelijkbare beelden ontstaan over de invulling ervan.
Het ontbreken van duidelijke resultaten	• Pharos ontwikkelt samen met Trimbos en IVO een monitoringsfunctie en houdt regelmatig evaluatiemomenten met de betrokkenen om de voortgang te meten en op tijd bij te sturen indien nodig.
Weinig samenhang tussen de verschillende onderdelen	• Het kernteam houdt overzicht op de voortgang van de onderdelen en stuurt indien nodig bij om versnippering van het programma tegen te gaan.
Er is ongewenste externe 'zijsturing' op het programma vanuit andere initiatieven	• Er is in kaart gebracht in welk speelveld het programma <i>Een Rookvrij Leven voor iedereen</i> zich bevindt. Ook is een inschatting gemaakt van de relevantie van organisaties en initiatieven op het programma. De uitkomsten hiervan worden benut om te bepalen in hoeverre dergelijke zijsturing daadwerkelijk ongewenst is. • Er is een stuurgroep ingesteld waar externe sturing en beïnvloeding onderwerp van gesprek is. De directieleden van Pharos en GGD GHOR Nederland nemen zitting in deze sturing en besluiten over de te zetten stappen.

Risico's	Beheersmaatregel(en)
Het lukt de regionaal georiënteerde GGD'en niet om de verbinding te leggen in de wijken	• In leerkringbijeenkomsten worden handvatten aangereikt om het goede gesprek in de wijk te voeren. • Met advies op maat krijgen GGD'en advies van Pharos-adviseurs over hoe ze het beste kunnen samenwerken in de wijk met andere professionals. • Door monitoring vanuit Trimbos en IVO krijgen we op korte termijn inzicht in wat de meer procesmatige activiteiten in de wijken opleveren. Zo kan tijdig bijgesteld worden als blijkt dat dit nodig is.
De borging van het programma lukt onvoldoende, doordat landelijke maatregelen gericht op een Rookvrij Leven (zoals accijnsverhogingen) weinig tot geen doorgang hebben gevonden.	• Het ministerie van VWS heeft een rol in het sturen op en monitoren van de landelijke maatregelen gericht op een rookvrij leven. Als vast agendapunt in de overleggen zal hier gedurende het programma aandacht naar uitgaan. • Pharos en GGD GHOR Nederland voeden het ministerie van VWS met relevante inzichten uit de wijken, die ook landelijk ingebracht kunnen worden.
Personeelstekorten in de wijken	• We kijken samen met de branche- en beroepsverenigingen van de betrokken professionals hoe we ervoor kunnen zorgen dat er voldoende professionals beschikbaar zijn voor de lokale teams.
Stijgende inflatie en/of energieprijzen waardoor verergering armoede ontstaat	• Er is niet direct een beheersmaatregel waarmee we dit risico als programma kunnen verhelpen. Wel kunnen we als programma en alle deelnemers en professionals hierbinnen, oog hebben voor (door dit in de bejegening en communicatie mee te nemen) de mogelijke verergering en de impact hiervan op wijkbewoners.

Stakeholdermanagement

Voor het betrekken van de verschillende stakeholders in het programma hanteren we enkele uitgangspunten:

- Pharos is vanuit haar rol als programmacoördinator in regie over de stakeholderstrategie en -management
- Samenwerkingspartners benaderen ook de eigen stakeholders, maar altijd in lijn met uitgangspunten in dit programmaplan
- Wanneer verbindingen worden gelegd die leiden tot nieuwe ontwikkelingen breder dan de scope van het programma, is Pharos in regie dit ook met andere relevante betrokkenen te delen
- Jaarlijks evalueren we de wijze waarop stakeholders zijn betrokken en herijken we de strategie

Relatie met andere lopende initiatieven

Het programma Rookvrij Leven voor Iedereen bevindt zich in een speelveld van verschillende initiatieven en programma's (zowel landelijk, regionaal en lokaal). In de tabel van bijlage B geven we een (gedeeltelijk) overzicht van bestaande initiatieven/programma's. Het programma Rookvrij Leven voor Iedereen zal waar noodzakelijk en versterkend, verbinding zoeken met een aantal van deze initiatieven. Het leggen van deze verbindingen ligt in den beginne bij de programmacoördinator. De programmacoördinator kan ervoor kiezen om de verschillende initiatieven op thema onder te verdelen in het programmateam van Pharos.

Evaluatie

De programmacoördinator van Pharos evalueert jaarlijks in hoeverre de mijlpalen zijn behaald en benodigde activiteiten zijn uitgevoerd. Ook wordt de onderlinge samenwerking tussen GGD GHOR Nederland en Pharos geëvalueerd. De geleerde lessen worden benut voor het daaropvolgende jaar, besproken in de kerngroep en gedeeld met de stuurgroep.

Naast de wijkaanpak evalueren we jaarlijks de gezamenlijke werkwijze in het leertraject. Het gaat dan over de onderlinge samenwerking, leren, werkprocessen en verbinding landelijk – lokaal. In het onderling leren schenken we aandacht aan drie ordes van leren: 1) doen we de dingen goed? 2) doen we de goede dingen? en 3) fundamentele vragen als: vinden we elkaar? Werken we met de juiste energie? Moeten we dingen anders doen? Hebben we (nog steeds) dezelfde ambitie en leidende principes voor ogen? De lessen uit deze evaluatie kunnen leiden tot een aanpassing in de manier van werken. Ook bieden ze belangrijke inzichten voor de borging van het landelijke onderdeel van de methodiekbeschrijving: het scholings- en stimuleringsprogramma.

4. Governance

Met het beschrijven van de governance geven we zicht op de rollen en verantwoordelijkheden binnen het programma. Hiermee worden de samenwerkingsafspraken tussen GGD GHOR Nederland en Pharos vastgelegd. Ook laten we zien hoe de sturing tussen de verschillende overlegstructuren is ingericht.

4.1. Rol Pharos

De rol van Pharos in het programma is tweeledig: de eerste rol is het stimuleren van de wijkaanpak door het bieden van een landelijk scholings- en stimuleringsprogramma. Daarnaast heeft Pharos een coördinerende rol, waar (regie op) communicatie, het afleggen van verantwoording en het al dan niet aanpassen van de strategie en werkwijze onder vallen. Hieronder splitsen we beide rollen uit.

Bieden van een landelijk scholings- en stimuleringsprogramma

Onder deze rol valt het bieden van een inhoudelijk logisch verhaal en dat aan de verschillende betrokkenen voor het voetlicht brengen. Dit wordt via verschillende leer- en ontwikkeltools gedeeld met de wijkregisseurs en andere professionals in de wijken.

Coördineren van het programma

De tweede rol die Pharos binnen het programma inneemt is coördinerend van aard. In deze rol houdt Pharos in de gaten wat de samenwerkingspartners binnen het programma doen en geeft ze richting aan de verschillende opdrachten die zij uitvoeren. Hieronder valt eveneens het sturen op c.q. stimuleren en adviseren van GGD GHOR Nederland binnen het programma. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het meedenken in de randvoorwaarden waar GGD'en aan moeten voldoen, hoe ze aangejaagd worden, of in de manier waarop de plannen van GGD'en beoordeeld worden. Deze rol vraagt om duidelijkheid richting samenwerkingspartners en onderaannemers (soms dezelfde organisaties); ook als er iets verandert in de kaders en/of uitvoering van het programma. Het vraagt ook om duidelijkheid rond de kaders van het programma en het bewaken ervan. Pharos is vanuit haar rol als programmacoördinator in regie over de stakeholderstrategie en -management.

4.2. Rol GGD GHOR Nederland

GGD GHOR Nederland is verantwoordelijk voor de werving en ondersteuning van de GGD'en die een plan voor een wijkaanpak indienen.

Ondersteunen van de GGD'en

GGD GHOR Nederland sluit met alle GGD'en een overeenkomst voor het verkrijgen van middelen voor de uitvoering van het programma Rookvrij Leven voor Iedereen. GGD GHOR Nederland ondersteunt de GGD'en organisatorisch binnen het vormgeven van de wijkaanpak. Dit behelst het helder krijgen van de financiële afspraken richting de lokale teams en procesmatig meedenken in het vormgeven van de samenwerking. Hierin zien we dat in het eerste jaar vooral de nadruk ligt op het helpen vormgeven, en in het tweede en derde jaar zorgen voor de financiële afhandeling. Ook heeft GGD GHOR Nederland de verantwoordelijkheid om 45 aandachtswijken of -dorpen te werven. Daar waar Pharos handvatten biedt om de wijkaanpak vorm te geven, is GGD GHOR Nederland verantwoordelijk voor het versterken van de toeleiding. Zodanig is er nauwe verbinding nodig tussen de procesondersteuning van de GGD'en en de onderdelen van het scholings- en stimuleringsprogramma van Pharos (onder andere monitoring en borging) en het meedenken als GGD GHOR Nederland hierin. Tot slot heeft GGD GHOR Nederland de verantwoordelijkheid voor het doorgeven van veranderingen in kaders en/of uitvoering van het programma richting alle GGD'en en specifiek de GGD'en met wie er een samenwerkingsovereenkomst is afgesloten voor het programma Rookvrij Leven voor Iedereen.

Ontwikkelen van een nieuwe werkwijze voor GGD'en

Vanuit de lessen van de voorgaande leerkringen met 8 GGD'en als deelnemers, weten we dat GGD'en graag in co-creatie leren in de wijken. Van hieruit is de insteek van het programma dat GGD GHOR Nederland een visie op de inhoudelijke GGD'en ontwikkelt in de nieuwe rol die zij vervullen in de wijken. GGD'en zijn daarin veel meer een regionaal kennisplatform die de wijken gaat ondersteunen, waarbij ze gevoed worden door kennisinstellingen. Deze nieuwe rol kan dienen als blauwdruk voor een andere manier van werken van GGD'en die meer wijkgericht is. Dit past binnen de huidige context en richting van de SPUK, GALA en het IZA.

4.3. Rol samenwerkingspartners

Het programma valt en staat bij het samenwerken tussen organisaties en professionals. In de wijken zullen professionals vanuit de publieke gezondheid samen gaan werken met professionals uit het sociaal domein. Landelijk zullen er verschillende organisaties samenwerken aan de doelen van het programma. Hierbij hebben Pharos en GGD GHOR Nederland een regisserende rol. Daarnaast zijn er verschillende organisaties met een meer uitvoerende dan wel adviserende rol richting Pharos en GGD GHOR Nederland. Hieronder schetsen we welke organisaties onderdeel zijn van het programma, inclusief de rol die ze hierin innemen. In bijlage A staan alle samenwerkingspartners inclusief hun rollen, taken en verantwoordelijkheden binnen het programma opgenomen.

4.4. Overlegstructuren

Aan het bepalen van welke overlegstructuren dienend zijn aan de doelstellingen van het programma, liggen een aantal uitgangspunten ten grondslag. Zo dient er **efficiënt** samengewerkt te worden, maar moet er ook gemakkelijk **verbinding** gemaakt worden naar relevante stakeholders en andere landelijke programma's/ initiatieven. De sturing op de voortgang is primair bedoeld voor **escalatiedoeleinden** en daarmee enigszins op afstand georganiseerd.

Stuurgroep met directie Pharos en GGD GHOR Nederland

We werken in het programma met een stuurgroep. Hierin nemen Leon Noorlander van Pharos en Martine Weve van GGD GHOR Nederland zitting. De stuurgroep krijgt het mandaat om eens per jaar het geactualiseerde project- of werkplan van zowel Pharos als GGD GHOR Nederland te accorderen. In de plannen staat opgenomen waar de organisaties in het betreffende jaar naartoe werken en welke capaciteit hier vanuit de verschillende organisaties voor wordt geleverd. De plannen worden ter informatie gedeeld met de stuurgroep, maar vallen onder verantwoordelijkheid van de kerngroep. De stuurgroep heeft eveneens een functie op het moment dat escalatie vanuit de kerngroep als noodzakelijk wordt geacht. De stuurgroep komt eens per half jaar bij elkaar.

Kerngroep met programmamanagement vanuit Pharos en GGD GHOR Nederland

We werken in het programma met een kerngroep. Deze kerngroep legt twee keer per jaar verantwoording af aan de stuurgroep. Ook deelt de kerngroep de geactualiseerde werkplannen met de stuurgroep. In de kerngroep wordt de voortgang op de negen programmalijnen besproken (eventueel met behulp van een projectcharter). Er is een feedbackcyclus van en naar de teams die de onderdelen (scholing, leerkring, etc.) uitvoeren. De cyclus helpt de programmamedewerkers bij Pharos en GGD GHOR Nederland om op gezette tijden een terugkoppeling te geven over de voortgang in de wijken. De kerngroep heeft maandelijks een standaardoverleg tussen de programmacoördinator van Pharos, het programmahoofd inhoud van Pharos en de programmamanager van GGD GHOR Nederland. Daarnaast vindt regelmatig afstemming plaats rond lopende zaken.

Samenwerking met onze partners

We werken in het programma met verschillende samenwerkingspartners. Dat zijn op dit moment Trimbos, IVO, VKN, BPSW, SWN en het betrokken social design bureau. Dit kan tussentijds aangevuld worden met organisaties die op een later moment een vergelijkbare 'kennis- of expertiserol' krijgen in het geheel. Pharos heeft vanuit haar coördinerende rol de verantwoordelijkheid om sturing te geven aan deze partners en verbindingen te leggen. Dat gebeurt nu in bilaterale afstemmingsmomenten. In de samenwerking beogen Pharos en de samenwerkingspartners minimaal halfjaarlijks af te stemmen over de opdrachten.

De rol van het ministerie van VWS als subsidieverstrekker

We voorzien binnen het programma een relatie met het ministerie van VWS als subsidieverstrekker. De precieze invulling hiervan is nader te bepalen. Pharos en GGD GHOR Nederland zullen vanuit de kerngroep de resultaten rond processen, financiën en voortgang in afstemming voorbereiden en vervolgens opleveren aan VWS. De programmacoördinator van Pharos is hiervoor in regie.

Bijlage A: samenwerkingspartners

Organisatie	Rol	Taken/ verantwoordelijkheden
Pharos	Hoofdaanvrager, programma-coördinator, opzet en uitvoering scholings- en stimuleringsprogramma	• Kwartiermaken • Algemene programmacoördinatie • Eindverantwoordelijk uitvoering landelijk scholings- en stimuleringsprogramma • Werkafspraken en contracten met de landelijke partners: VKN, IVO, Trimbos, SWN, experts sociaal domein, social design bureaus, externe trainers • Inrichten en uitvoeren leerkringen • Inhoudelijke ondersteuning lokale projectleiders
GGD GHOR Nederland	Hoofdaanvrager, coördinator lokale uitvoering	• Eindverantwoordelijke uitvoering wijkaanpak • Werving deelnemers, financiële afspraken/ contracten met de deelnemers en ondersteuning deelnemers met de lokale afspraken en contracten • Organisatorische ondersteuning lokale projectleiders
Ministerie van VWS	Subsidievertrekker	• Keurt programmavoorstel goed • Stuur desgewenst bij • Stuur op landelijke maatregelen gericht op een Rookvrij Leven
Trimbos	Partner	• Inbreng expertise zorgpadenpilot, Rookvrije Zorg in leerkring, onderzoek wijkaanpak, lesmodules professionals • Werkplan en uitvoering evaluatie & monitoring ism IVO
IVO	Partner	• Werkplan en uitvoering evaluatie & monitoring ism Trimbos
VKN Verslavingskunde Nederland (netwerkorganisatie van de Instellingen voor verslavingszorg)	Partner	• Input voor ontwikkeling van een interventie voor specifiek de mensen die roken in aandachtswijken of -dorpen • Inhoud voor scholingsmateriaal/ modules voor professionals in sociaal domein ism deze professionals en Trimbos • Bouwstenen voor training ervaringsdeskundigen en sleutelpersonen
SWN Sociaal Werk Nederland	Partner	• Mede ontwikkelen en verspreiden scholingsmateriaal, bijdragen aan uitwisseling in leerkringen, meedenken mogelijkheden en rol sociaal domein
GVRV	Partner	• Klankbordfunctie, advisering over verspreiding via kanalen netwerk Rookvrij
BPSW Beroepsvereniging van Professionals in het Sociaal Werk	Partner	• Mede ontwikkelen en verspreiden scholingsmateriaal, bijdragen aan uitwisseling in leerkringen, meedenken mogelijkheden en rol sociaal domein

Bijlage B: het speelveld waarbinnen het programma opereert

Programma/ initiatief	Primaire aanspreekpunt	Omschrijving
Coalitie Iedereen Rookvrij	Nederland Rookvrij	De coalitie wil mensen beter ondersteunen voor wie stoppen-met-roken door hun sociaal economische positie nóg moeilijker is omdat zij moeite hebben met lezen en schrijven (2,5 miljoen mensen > 16 jaar), weinig inkomen hebben, beperkt gezondheidsvaardig zijn (1 op de 3) of heel veel andere zorgen aan hun hoofd hebben. Het doel van de coalitie is een sterke daling van het aantal rokers onder deze groep mensen, een toegankelijker stoppen met roken zorg die goed aansluit bij de leefwereld van deze mensen.
Kwaliteits- register Stoppen met Roken	KABIZ	Het kwaliteitsregister Stoppen met Roken is een overzicht van geaccrediteerde begeleiders/stopcoaches (professionals en zorgverleners die speciaal opgeleid zijn voor het beoefenen van SMR-zorg). Het doel van het kwaliteitsregister is om de kwaliteit van beroepsbeoefenaren in de zorg zichtbaar te maken voor patiënten/cliënten, zorgprofessionals, werkgevers en zorgverzekeraars. Daarnaast voert KABIZ deskundigheidsbevorderende activiteiten uit voor de geregistreerde beroepsgroepen en kwaliteitborging van het register.
Netwerk Nederland Rookvrij	Stichting Gezondheids- fondsen voor Rookvrij	Netwerk Nederland Rookvrij is een open netwerk waar deelnemers vanuit coalities zich inzetten voor tabaksontmoediging. Het doel van dit netwerk is het realiseren van een rookvrije samenleving. Hiervoor organiseert het netwerk bijeenkomsten om deelnemers te inspireren, mobiliseren en om kennis en ervaring uit te wisselen.
Platform Stoppen met Roken	Trimbos Instituut	Platform Stoppen met Roken is een digitaal platform voor zorgprofessionals die zich bezighouden met stoppen met roken. Zorgprofessionals kunnen op het platform vragen, tips, knelpunten en successen in de SMR-zorg plaatsen.
Themabijeen- komsten voor lokale of regionale aanpakken met inzet op roken	VNG	De VNG heeft een aantal acties geformuleerd om de gemeenten te stimuleren tot het formuleren van een lokale of regionale aanpak, waarbij de inzet op roken een onderdeel van uit maakt. De focus ligt op wijken waar de urgentie het hoogst is. De VNG doet dit door in samenwerking met ANR lokale en regionale themabijeenkomsten te organiseren.

Programma/ initiatief	Primaire aanspreekpunt	Omschrijving
BOinK onderdeel van het Preventieakkoord	BOinK (Belan- gen-vereniging van Ouders in de Kinder- opvang)	Boink komt op voor de belangen van ouders en maakt al jaren afspraken met de werkgevers in de kinderopvang over kwaliteit en veiligheid. BOinK heeft een communicatieaanpak opgesteld om derdehandsrook door pedagogische medewerkers terug te dringen.
Kinderboer- derijenActief onderdeel van het Preventieakkoord	Kinderboerderijen- Actief	KinderboerderijenActief is één van de organisaties die het Nationaal Preventie Akkoord heeft ondertekend. Het heeft een aanjagende rol richting kinderboerderijen met als doel: alle kinderboerderijen rookvrij door bewustwording en voorlichting. In overleg met betrokken partijen bewerkstelligen ze dat een rookvrije locatie als voorwaarde wordt opgenomen voor gemeentelijke financiering van kinderboerderijen.
Loket Gezond Leven	RIVM	Het RIVM helpt beleidsmakers en professionals van gemeenten en GGD'en om integraal en preventief te werken aan gezondheid en welzijn van inwoners. Op de website Loket Gezond Leven is een lijst met erkende leefstijlinterventies te raadplegen. Deze interventies bestaan uit programma's en activiteiten die voldoen aan belangrijke kenmerken voor succesvol werken aan de gezonde leefstijl van kinderen, jongeren, volwassenen en ouderen.
NOC*NSF onderdeel van het Preventieakkoord	NOC*NSF	Vanuit deze samenwerking heeft NOC*NSF een aanjagende rol richting besturen van sportverenigingen om rookvrij te worden. Het doel: rookvrije sportverenigingen in 2025.
NUSO onderdeel van het Preventieakkoord	NUSO	NUSO maakt als brancheorganisatie voor speeltuinverenigingen en stichtingen de besturen en vrijwilligers van de speeltuinen bewust van het belang van rookvrij spelen voor de gezondheid van kinderen.
Programma Gezonde School onderdeel van het Preventieakkoord	Onderwijsraden (PO-raad, VO-raad en MBO-raad)	Gezonde School is een programma dat onderwijsprofessionals helpt om een gezonde leefstijl op school vanzelfsprekend te maken. Ook moet het programma leiden tot meer aandacht voor gezondheidsvaardigheden en rookvrij schoolterrein. Dit doen ze door met gemeenten in gesprek te gaan over de totstandkoming van een lokale aanpak.

Programma/ initiatief	Primaire aanspreekpunt	Omschrijving
Project: Samen succesvol stoppen het implementeren van een divers aanbod van stopondersteuning voor rokers met een lagere sociaaleconomische positie in Den Haag	IVO	Het doel van dit programma is om zoveel mogelijk bewoners van Escamp te helpen om te stoppen met roken. Het programma is gericht op drie pijlers: • De wijk: het betrekken van wijkpartners en bereiken van bewoners; • De zorg: stimuleren van bijscholing in met name de eerstelijns; • Bedrijven: werkgevers stimuleren om werknemers die roken te ondersteunen bij het stoppen. Het programma bewerkstelligt de samenwerking en kennisdeling tussen zorgverleners, werkgever en bewoners en monitort de voortgang. Ook wordt er gewerkt aan een geïmplementeerde aanbod op de lange termijn en kennisverspreiding naar andere wijken in Nederland.
Project: Smoke-free sports clubs for a smoke-free generation	AMC	Dit project betreft een doorontwikkeling en implementatie van het stappenplan van de Nederlandse Hartstichting om sportclubs rookvrij te maken om zo jongeren te ontmoedigen om te beginnen met roken. Zo hebben circa 200 clubs al stappen genomen om roken van hun terrein te bannen. Dit project onderzoekt of deze interventies zichtbaar effect hebben en hoe dit afhangt van hun precieze uitvoering.
PUUR rookvrij	VWS	PUUR rookvrij is een overheids campagne die rokers op een positieve manier aanzet tot een effectieve stoppoging.
PUUR voor profs	Trimbos Instituut	PUUR voor profs is een website speciaal voor zorgverleners en professionals. De website bevat een campagnetoolkit en algemene informatie over de campagne PUUR rookvrij en materialen en handvatten om het gesprek aan te gaan met rokers.
Stichting Partnership Stoppen met Roken		Een netwerk van beroepsorganisaties uit de zorg die zich willen inzetten voor goede toegankelijkheid en kwaliteit van stoppen met roken zorg. Ook agenderen ze de ernst van tabaksverslaving en de urgentie om dit aan te pakken. Het netwerk bevat: • Kwaliteitscommissie: inzet voor de aansturing van het Kwaliteitsregister (met ondersteuning door het Trimbos-Instituut. • Werkgroep: voor de update van de richtlijn en de zorgstandaard. • Ambassadeurs: zij ondersteunen de doelstellingen van het Partnership en dragen bij naar vermogen.
Stoptober	KWF, Hartstichting, Longfonds, VWS, Trimbos-instituut, GGD GHOR Nederland en Stichting Gezondheidsfondsen voor Rookvrij	Een jaarlijks terugkerend evenement in oktober waarbij rokers uitgedaagd worden om 28 dagen te stoppen met roken.

Programma/ initiatief	Primaire aanspreekpunt	Omschrijving
Taskforce Rookvrije Start onderdeel van het Preventieakkoord	VWS, NVK, het Trimbos, Ronde Tafel Rookvrij Zwanger en Rookvrij Opgroeien	De Taskforce Rookvrije Start zet zich in om meer (toekomstige) ouders te laten stoppen met roken en rookvrij te blijven. Dit doen ze door het ontwikkelen van de materialen, scholing en tools voor zorgverleners ter ondersteuning bij de gesprekken met (toekomstige) ouders.
Werkgroep Rookvrije Zorg	Nederland Rookvrij	Deze coalitie is gestart om ervoor te zorgen dat in 2030 de gehele zorg rookvrij is. Het doel van de werkgroep is het bevorderen van een rookvrije werk- en behandelcultuur binnen de zorg. De werkgroep inspireert en ondersteunt organisaties aan de hand van mooie voorbeelden en een toolkit om zorg-professionals en -organisaties handvatten te bieden om een rookvrije werk- en behandelcultuur te realiseren.
<u>www.Ikstopnu.nl</u>	Trimbos Instituut (in opdracht van VWS)	www.Ikstopnu.nl is een website voor rokers met praktische tips, betrouwbare informatie en onafhankelijk advies over stoppen met roken. Het doel van deze website is voorlichting geven en de rokers helpen een stopmethode te kiezen die bij hen past en ook gestopt te blijven.

Bijlage C: Actiekaart met stappen van de wijkaanpak

De geactualiseerde Actiekaart wordt naar verwachting in november 2022 ingevoegd.

